

El carboneig tenia com a finalitat transformar la llenya en carbó vegetal, mitjançant una combustió lenta de les branques i els troncs més petits. A les Muntanyes de Prades, aquesta pràctica es realitza des de molt antic. N'hi ha constància escrita ja al segle XII, i perdura fins la dècada dels cinquanta del segle vint, quan, poc a poc, va anar desapareixent.

La llenya preferida per carbonar era l'alzina, tot i que també se'n feia de roure o d'om, però en sortia un carbó més fluix. El carbó vegetal extret del bosc de Poblet i en general el de les Muntanyes de Prades va tenir bona fama, perquè quasi tot provenia de llenya d'alzina.

El carboneig començava amb la tala de les branques dels troncs fins que arribava el setembre. Després els deixaven al bosc com a mínim tres mesos, i a l'hivern hi tornaven per fer la carbonera. El primer que feien era construir una barraca, ja que, mentre durava el procés de fer el carbó, els carboners vivien al mateix bosc on construïen la carbonera, ja que havien de vigilar-ne la combustió.

A continuació preparaven la plaça, desbrossant i aplanant un tros de terreny on més tard farien la pila. La plaça es situava més avall del lloc on havien tallat la llenya i, sovint, aprofitaven la plaça d'altres carboneres anteriors. A continuació iniciaven la construcció de la carbonera. El tipus de carbonera tradicional de les nostres contrades era l'anomenada carbonera de manxa, de forma troncocònica i combustió lateral, encara que també se'n feien de les anomenades de paller de forma cònica i combustió radial.

Les carboneres de manxa tenien forma trapezoïdal, amb els costats sostinguts per murs de pedra seca. A la part del darrere de la carbonera es feien tres espiralls, que feien la funció de xemeneies. Al voltant d'aquests espiralls es col·locaven pedres que permetien obrir-los o tancar-los. Al costat de la carbonera també es feien forats per conduir la combustió. La pila de llenya es cobria amb una capa de terra per perquè no hi entrés lliurement l'oxigen, i així poder controlar la combustió i evitar que la llenya es cremés completament.

Un cop a punt la carbonera, s'encenia per l'espirall de la part de davant, i s'anava bitllant la pila, és a dir, afegint buscalls i llenya. Els forats o espiralls laterals i del darrere s'anaven obrint o tancant depenent de les necessitats i l'evolució del procés de combustió. D'això en deien obrir vents i tapar vents.

Mentre la pila cremava, el carboner havia de mantenir l'ull viu a tota hora. Com que la terra anava baixant, hi havia el perill de que la pila s'obrís i hi entrés massa aire: llavors la llenya cremava massa de pressa, el carbó perdia molt de pes, i deien que s'havia passat el carbó. Segons el color del fum, els carboners també sabien com anava la cuita.

Tot aquest procés durava uns vuit dies. Després calia desempilar les carboneres estendre el carbó a la plaça i deixar-lo fins que s'apagava del tot. Llavors es ficava en sarrions i es transportava amb mules fins al lloc on es venia.

Encara avui dins el bosc de Poblet podem trobar moltes empremtes de les darreres carboneres, explotades als anys cinquanta del segle vint: una clariana sense arbres grans, només amb alguns arbustos i el terra aplanat, i potser restes de les barraques que els carboners feien amb branques i pedra seca.

LA CONSTRUCCIÓ D'UNA CARBONERA DE MANXA

1. En primer lloc, es col·locaven llargs troncs, longitudinalment, sobre els quals s'apilava la llenya, i es construïa l'espirall davanter amb dues pedres i una llosa.

2. A continuació apilaven la llenya segons les diferents mides, i es col·locava terra als laterals de la carbonera.

3. Un cop col·locada la llenya, es tapava el conjunt amb branques de pi.

4. Seguidament es col·locaven les pedres laterals per la construcció d'un marge de pedra seca, i finalment es cobria part superior amb una capa de terra.

5. Un cop enllestida la carbonera es procedia a l'encesa per l'espirall davanter. Llavors, calia vetllar la pila mentre estigués encesa.

6. Quan el procés de combustió havia donat lloc al carbó vegetal, calia desempilar la carbonera, estendre el carbó i deixar-lo reposar fins que s'apagava del tot. Finalment es posava en sarrions per anar-lo a vendre amb les mules.